

код екземпляра

893550

Національний університет «Одеська юридична академія»
Південноукраїнський центр гендерних проблем

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПОЛІТИКИ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Заснований в 1997 р.

Спеціальний випуск

Головний редактор – доктор юридичних наук,
професор, академік НАПрН України,
академік АПН України С. В. Ківалов

Одеса

2012

Бібліографічний список

1. Радько Т. Н. Методологические вопросы познания функций права / Т. Н. Радько. – Волгоград : НИИРИО ВСШ МВД СССР, 1974. – 151 с.
2. Щербина В. І. Функції трудового права: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.05 / В. І. Щербина. – Х., 2008. – 423 с.
3. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підручн / О. Ф. Скакун. – 2-ге вид. – Х. : Консум, 2005. – 656 с.
4. Прилипко С. М. Трудове право України: підруч / С. М. Прилипко, О. М. Ярошенко. – 5-те вид., перероб. і доп. – Х. : ФІНН, 2012. – 800 с.
5. Сыроватская Л. А. Ответственность за нарушение трудового законодательства / Л. А. Сыроватская. – М. : Юрид. лит., 1990. – 175 с.
6. Коваленко К. В. Правове регулювання дисциплінарної відповідальності працівників органів внутрішніх справ: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05 / К. В. Коваленко. – Х., 2009. – 207 с.
7. Таварткиладзе Н. М. Этические основы деятельности адвоката – защитника: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10 / Н. М. Таварткиладзе. – Одесса, 2003. – 216 с.
8. Про Дисциплінарний статут служби цивільного захисту: Закон України від 05.03.2009 р., № 1068-VI // Відом. Верхов. Ради України. – 2009. – № 29. – Ст. 398.
9. Кодекс законів про працю України: затв. Законом УРСР від 10.12.1971 р., № 322-VIII // Відом. Верхов. Ради УРСР. – 1971. – № 50 (Додаток). – Ст. 375.
10. Адушкин Ю. С. Дисциплинарное производство / Ю. С. Адушкин. – Саратов : Изд-во Саратовского ун-та, 1999. – 128 с.
11. Оксамытный В. В. Правомерное поведение личности / В. В. Оксамытный. – К. : Наук. думка, 1985. – 134 с.

В статті функції дисциплінарної відповідальності розглядаються як основні напрямки впливу дисциплінарної відповідальності на суспільні відносини, поведінку суб'єктів трудових правових відносин, мораль, правосвідомість, культуру, в яких розкриваються її сутність, соціальне призначення і з допомогою яких досягаються її цілі. Функції дисциплінарної відповідальності розділяються на регулятивну, превентивну, каральну, встановительну і виховну.

In the article of function of disciplinary responsibility examined as a basic sending of influence disciplinary responsibility to the public relations, conduct of subjects of labour legal relationships, moral, sense of justice, culture, in

which its essence, social setting, open up and which its aims are arrived at by. The functions of disciplinary responsibility are divided into regulative, preventive, punitive, renewal and educate.

Стаття надійшла до редколегії 23.10.2012

УДК 349.2 (477)

Ярошенко О. М., НУ «ЮАУ імені Ярослава Мудрого»

РІВНІСТЬ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ ЯК ОСНОВНИЙ ПРИНЦИП ТРУДОВОГО ПРАВА УКРАЇНИ

У науковій статті зроблено висновок, що принцип рівності прав працівників є багатофункціональним: передбачає юридичну рівність усіх перед законом незалежно від різноманітних чинників; зумовлює рівність матеріальних, процедурних і процесуальних прав; забезпечує рівний доступ до праці й рівні можливості з реалізації права на працю; не допускає проявів дискримінації у сфері праці.

Показником самостійності будь-якої галузі права є наявність не тільки предмета й методу правового регулювання суспільних відносин, а й специфічних принципів, що об'єднують окремі норми в систему, висвітлюють сутність галузі, визначають положення суб'єктів права, їх права й обов'язки. Правові норми, що впорядковують предмет трудового права, внутрішньо взаємопов'язані, побудовані на єдиних принципах. О. Я. Лаврів принципи трудового права тлумачить як керівні, вихідні положення, виражені в цій галузі (закріплені в нормах права або такі, що виводяться з них), які виражають її єдність, віддзеркалюють основні підходи правового регулювання трудових і пов'язаних з ними відносин і визначають загальну спрямованість розвитку даної галузі права [1, с. 31].

Конституційний Суд України у Рішенні від 2 листопада 2004 р. по справі про призначення судом більш м'якого покарання вперше сформулював своє розуміння верховенства права [2]. Так, вищий орган конституційного правосуддя вважає, що це панування права в суспільстві, яке вимагає від держави втілення верховенства права у правотворчій і правозастосовній діяльності, зокрема

в закони, які за своїм змістом мають бути проникнуті передусім ідеями соціальної справедливості, свободи, рівності тощо. Одним з проявів верховенства права є те, що право не обмежується лише законодавством як однією з його форм, а включає й інші соціальні регулятори – норми моралі, традиції, звичаї тощо, легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим його культурним рівнем. Усі ці елементи права об'єднуються як ієрархія, що відповідає ідеології справедливості, ідеї права, яка значною мірою дістала відбиття в Конституції України. Таке тлумачення права не дає підстав для його ототожнення із законом, який іноді може бути й несправедливим, у тому числі обмежувати свободу й рівність особи. Справедливість, як одна з основних засад права, є вирішальною у трактуванні останнього як регулятора суспільних відносин, як одного із загальнолюдських вимірів права. У сфері реалізації останнього справедливість виявляється, приміром, у рівноправності всіх і рівності перед законом.

Т. А. Занфірова свободу, рівність, справедливість і працю відносить до базових категорій філософії права, які віддзеркалюють стратегії конструювання правового простору відповідно до аксіоматичних універсалій будь-якої системи права [3, с. 8, 9]. Еволюція цих категорій нерозривно пов'язана зі зміною системи права й нарощуванням потужностей різних правових систем сучасності.

Одним із перших, хто замислився над суперечностями між прагненням до справедливості й соціальною нерівністю, був Гесіод – автор поеми «Труди і дні», у якій засуджувалася несправедливість і віддавалася хвала праву. Він розумів божественну справедливість зовсім інакше, ніж аристократична знать, звинувачуючи останніх у відході від божественних настанов. До речі, саме в Гесіода вперше в письмовій літературі зустрічаються сполучення слів «праця» і «справедливість». Праця проголошується джерелом багатства, а справедливість охороняє це багатство і, у свою чергу, стимулює працьовитість як єдиний спосіб чесного збагачення. Справедливість і праця в Гесіода набувають нормативного сенсу та визначають рамки належної поведінки, яка повинна була базуватися на твердженні про дотримання міри.

Новизна філософсько-правового погляду Піфагора полягала в тому, що поняття «належна міра» розумілося як певна пропорція, точніше формальна рівність. Щодо джерел, змісту й механізму досягнення справедливості та рівності, то він вважав, що дер-

жавний устрій, закони, справедливість і правосуддя мають бути встановлені, виходячи з того, що тільки влада богів є найбільш справедливою. За Піфагором, основа справедливості – це спільність і рівність, до справедливості веде почуття спорідненості з людьми, а відчуження та презирство до спільного роду зумовлюють несправедливість. Філософ встановив таку послідовність: першою з вад проникає в будинки і міста розкіш, другою – зарозумілість, третьою – загибель. Дуже важливою для подальшого дослідження й розуміння справедливості в економічних відносинах і господарській діяльності була думка Піфагора про те, що несправедливість іноді виникає внаслідок недостачі засобів виробництва. Для себе він забезпечив своє господарювання такими засобами, які мають бути достатніми для витрат вільної людини. Крім того, злагода в домогосподарстві є основою благополуччя в полісах у цілому, оскільки поліси складаються з домогосподарств. Також важливим для розуміння ставлення Піфагора до справедливості є те, що він розрізняв судову справедливість і законодавчу, яка наказувала, що треба робити, і забороняла те, чого робити не можна. Він вважав, що законодавча справедливість є вищою за судову, тому що остання подібна лікуванню та зцілює хворих, а перша від самого початку не дозволяє хворіти й завчасно піклується про душевне здоров'я.

Проте розуміння справедливості Сократом і Платоном мало певні відмінності. Розвиваючи ідею Сократа щодо необхідності дотримання всіма розумних і справедливих законів поліса, Платон розглядав державу як форму суспільного інтересу, яка в ідеальному вигляді передбачає «належну міру», певну рівність. При цьому він, посилаючись на Сократа, розрізняє два види рівності – «геометричну» й «арифметичну».

Перша, на думку Платона, «найбільш справжня і найкраща рівність», тому що враховує гідність і чесноти кожної людини, «більшому вона приділяє більше, меншому – менше, кожному даруючи те, що пропорційно його природі». Друга – за піфагорейцями, бере за основу рівність міри, ваги й числа. Платон, пояснюючи зміст відмінностей між названими двома типами рівності, виходить із того, що: «Для нерівних рівне стало б нерівним, якби не дотримувалася належна міра».

Справедливість в ідеальній державі, згідно з Платоном, полягає в тому, що кожна людина і кожний суспільний стан мають займатися своїми справами і не втручатися в чужі. Він доволі

раціонально стверджує: «займатися своєю справою – це, мабуть, і буде справедливою». Справедливість полягає й у тому, щоб ніхто не захоплював чужого та не позбавлявся свого. На думку Платона, у справедливому суспільстві кожна людина повною мірою реалізує свої природні здібності. Зокрема, завданням правителя-філософа є розподіл функцій у державі саме за принципом справедливості.

Розкриваючи зміст ідеї рівності, Т. Гоббс зазначав, що природа зробила всіх людей рівними за своїми фізичними й розумовими здібностями, проте це означає наявність рівних можливостей протистояти одне одному. Рівність розумових здібностей приводить до рівності сподівань і бажань, із чого випливає взаємна недовіра, тому що кожен є конкурентом іншому. Він вважав, що найбільш поширеною причиною, що примушує людей взаємно бажати зла одне одному, є результатом того, що одночасно безліч людей прагнуть до володіння однією й тією самою річчю, проте найчастіше вони не можуть ні користуватися одночасно цією річчю, ні поділити її між собою. Отже, їй доводиться віддавати сильному, а хто буде сильним, вирішить боротьба. На думку Т. Гоббса, можливі наслідки природної рівності – «війни всіх проти всіх» – породжують страх, який примушує людину відмовитися від природних прав (тобто від свободи робити все для самозбереження) і віддати ці права державі, сутність, мету й завдання якої філософ визначає так: «...єдина особа, відповідальною за дії якої зробила себе шляхом взаємного договору величезна кількість людей, з тим, щоб ця особа могла використовувати силу та засоби всіх їх так, як вона визнає це необхідним для їх миру і спільного захисту» [4, с. 119]. У цьому ж аспекті Т. Гоббс розглядає особисту свободу як право, яке не може бути відчуженим: «...кожен підданий має свободу стосовно всього, право на що не може бути відчужене договором». Це означає, що ніякий договір не може зобов'язати людину звинуватити, вбити чи поранити себе, утримуватися від їжі й води тощо.

Зауважимо, що таке визначення й розуміння справедливості стосовно трудових договорів дає підстави зробити такий висновок: якщо договір між господарем і працівником не був укладений, то кожна їх дія є несправедливою. Це дуже дивний висновок, тому що, як буде показано далі, несправедливими можуть бути дії сторін трудового договору, навіть якщо він укладений згідно із чинним законодавством. Більше того, сам договір, точніше його умови, можуть бути вкрай несправедливими, тоді як людські та

професійні відносини між господарем і працівниками можуть мати абсолютно справедливий характер.

Розглядаючи справедливість у зв'язку з рівністю, Ж.-Ж. Руссо використав її традиційний поділ на зрівнювальну та розподільчу. Однак його уявлення про розподільчу справедливість принципово відрізнялися від уявлень попередників. Він вважав, що становище громадян у суспільстві має визначатися не на підставі їх особистих переваг, бо це призводило б до свавілля в оцінках, а на підставі наданих ними державі послуг, які піддаються більш точному оцінюванню.

Надзвичайно важливим для сучасної правосвідомості західної людини є ставлення Ж.-Ж. Руссо до поняття свободи. Згідно з його концепцією, людина отримує дійсну свободу, по-перше, як особистість, а, по-друге, як член соціуму. Взагалі добровільно підкорятися закону, встановленому людьми, є, на його думку, дійсною, моральною свободою, тоді як потурання власним бажанням і пристрастям – рабством [5, с. 212, 213]. Підсумовуючи, можна сказати, що вчений вбачав мету будь-якої системи законів у свободі й рівності. Філософ підкреслював, що свобода взагалі не може існувати без рівності «саме тому, що сила речей завжди прагне знищити рівність, сила законів завжди повинна прагнути до того, щоб зберегти її» [5, с. 189].

Найбільш яскравою рисою німецької ідеалістичної філософії в її підході до пояснення поняття справедливості було прагнення до вкрай абстрактної постановки питання про цю категорію, яка мала в епоху зміни соціально-економічних форм суто практично-політичне значення. Певні підсумки філософського розмислу щодо ідеї справедливості впродовж XVI-XVIII ст. підбив І. Кант, який відокремлював моральний закон від матеріальних відносин та інтересів.

Для пояснення морального закону, а також сутності справедливості філософу був потрібен світ «чистого духу» і «свободи», який не має ні часу, ні простору. Він шукав джерела справедливості не у світі явищ, а у світі сутностей. На його думку, жоден учений-правознавець, перебуваючи у світі реальних людських відносин, не може дати відповідь на запитання: чи є справедливим те, що вимагають закони? Таке розуміння справедливості змушувало І. Канта визнати необхідність звернення до неї при вирішенні питань, не врегульованих позитивним правом.

Філософ уперше розрізнув моральну та правову справедливість, чого так не вистачало попереднім філософам. Кантівське ставлення до моралі й права було засноване на впевненості, що правова справедливість повинна насаджуватися в суспільстві примусово. Він розрізняв у праві три категорії: природне право, джерелом якого є апіорні принципи; позитивне право, джерелом якого є воля законодавця; справедливість – домагання, яке не передбачено законом, унаслідок чого не забезпечене примусом. Це означає, що для І. Канта правова справедливість передус моральній справедливості. Цей погляд ґрунтується на впевненості, що кінцева мета юридичної справедливості – забезпечення можливості здійснення моральної справедливості, водночас філософ попереджав, що юридична справедливість не може змусити до моральної справедливості. Сутність його вчення щодо права полягає у твердженні, що «дійсне покликання права – надійно гарантувати моралі той соціальний простір, в якому вона могла б нормально виявляти себе, в якому змогла б безперешкодно реалізуватися свобода індивіда» [6, с. 144]. Іншими словами, можна досягти згоди в питанні про природу й функції юридичної справедливості та водночас надати широкий вибір для реалізації тієї свободи, яка стає можливою завдяки юридичній справедливості.

Згідно з І. Кантом, громадяни володіють трьома невід'ємними властивостями: законною свободою, громадянською рівністю та громадянською самостійністю. Законна свобода полягає в праві коритися лише тому закону, у створенні якого громадянин брав участь своїм голосом. Громадянська рівність забезпечується визнанням рівних прав за всіма громадянами. Нарешті, громадянська самостійність полягає в тому, що своїм існуванням і самозбереженням громадянин зобов'язаний своїм власним силам, а не розсуду будь-кого.

Спроби наукового обґрунтування соціалістичного права базувалися на твердженні класиків марксизму, що право на першій фазі комунізму має глибокий економічний смисл. У «Критиці готської програми» К. Маркс, полемізуючи з Ф. Лассалем, який вважав справедливим розподілом рівне право кожного на рівний продукт праці, пише, що «... рівне право в одному відношенні все ще є обмеженим буржуазними рамками. Право виробників пропорційно праці, що надається ними; рівність полягає в тому, що вимірювання відбувається рівною мірою – працею» [7, с. 15].

На його думку, будь-яке право є застосуванням однакового масштабу до різних людей, які насправді не є однаковими, не є рівними одне до одного, і тому «рівне право» є порушенням рівності та несправедливістю. Насправді, кожен отримує, відпрацювавши, рівну з іншим частку суспільної праці – рівну частку суспільного виробництва.

Приєднуємося до категоричної позиції тих учених, які вважають, що рівність прав і свобод є показником загальнолюдської культури, відтворенням справедливості як ціннісної категорії, що виробляється в суспільстві відповідно до сформованих уявлень про мораль і норми поведінки. З погляду Н. М. Оніщенко, рівність прав і свобод може розглядатися принаймні у 2-х аспектах – означати рівність: (а) у матеріальних благах, результатів, в умовах існування, тобто економічну рівність, що віддзеркалює певний вимір прав і свобод людини, і (б) юридичну, перед законом у процедурах, яка пов'язана передовсім з ефективністю законодавства [8, с. 168]. Процедурна рівність становить собою відсутність дискримінації, а це означає, що досягнута не тільки рівність у певних сферах життєдіяльності, а й критерії, за якими ця рівність може бути досягнута.

М. Мін вважає, що в законодавстві про працю застосовується 2 концепції категорії «рівність»:

1) абстрактна рівність, яка має на увазі, що в разі рівності перед законом правило повинно застосовуватися однаково до всіх осіб, яких воно стосується. Ця концепція є одним із засадничих елементів принципу верховенства права, з огляду на яку забороняється дискримінація, пов'язана із застосуванням різних норм або різне застосування однієї й тієї ж норми щодо осіб, які знаходяться в однаковому положенні;

2) конкретна рівність, за якою при застосуванні норми до різних осіб слід враховувати відповідні обставини кожної людини. Виявляється, що в багатьох ситуаціях, коли однаково оперують нормою стосовно осіб, які знаходяться в різних положеннях, коли не беруться до уваги їх відмінності, це теж може становити певну форму дискримінації [9].

Заборона дискримінації впливає із конституційного принципу рівності громадян перед законом. У ст. 24 Конституції України передбачено, що громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Крім цього, не може бути при-

вілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного й соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними чи іншими ознаками. Фактично йдеться про принцип неприпустимості встановлення привілеїв та обмежень, тобто додаткових можливостей, позбавлення зобов'язань або звуження змісту й обсягу певних прав, чи можливостей.

Особлива увага в розглядуваній статті Основного Закону приділяється рівності прав жінки й чоловіка, що забезпечується:

а) наданням жінкам і чоловікам рівних можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності, у здобутті освіти і професійної підготовки, у праці й винагороді за неї;

б) спеціальними заходами з охорони праці і здоров'я жінок, установами їм пенсійних пільг;

в) створенням умов, що дозволяють жінкам поєднувати працю з материнством;

г) правовим захистом, матеріальною й моральною підтримкою материнства і дитинства, включаючи надання оплачуваних відпусток та інших пільг матерям і вагітним жінкам.

Звернімо увагу на те, що у ст. 24 Конституції вживаються 2 терміни – «рівність» і «рівність прав (рівноправність)». П. М. Рабінович їх співвідносить наступним чином: рівноправність – це однаковість, тобто рівність прав людини і громадянина, всіх і кожного, яка поділяється на загальносоціальну і юридичну. Загальносоціальна рівноправність – це однаковість основних прав і свобод кожного, яка існує завжди, оскільки кожному належать рівні з іншими основні права. Юридична рівноправність – це однаковість юридичного статусу правоздатних суб'єктів, насамперед рівність їх конституційних прав і юридичних обов'язків. Іншими словами, рівноправність загальносоціальна полягає у фактичній рівності прав і свобод людини, а юридична – у формальній рівності юридичних прав і свобод [10, с. 28]. Зважаючи на об'єктивно зумовлену, закономірну неоднаковість індивідуальних рис, якостей, властивостей, здібностей, можливостей кожної людини і на своєрідність, унікальність індивідуальних умов її життя, соціальна нерівність, як неминучий результат і прояв такої неоднаковості, може бути частково послаблена (пом'якшена) за допомогою спеціальних заходів з боку держави та інших суб'єктів суспільства [11, с. 56, 57].

Однак, висловимо власні міркування щодо розглядуваного питання. Вважаємо, що рівень і характер науково-теоретичного осмислення дискримінації як одного із найяскравіших і найпоширеніших негативних феноменів правової дійсності відчутно відстає від існуючих вимог юридичної практики і процесів оновлення правової матерії. Удавана простота в розумінні сутності дискримінації, ілюзорна оперативність розроблення пропозицій по її ліквідації, а також характерна для останніх радикальність призводять до протилежного ефекту – загострення дискримінації й виникнення її нових форм.

Дискримінація впливає на 2 фундаментальних юридичних явища – на рівноправність і рівність. Юридична рівноправність передбачає, що (а) кожному члену суспільства держава надає рівні з іншими юридичні можливості, (б) із закону випливають для нього рівні обов'язки, (в) здійснення прав та обов'язків забезпечується на рівних підставах. Рівність же є більш широкою загальнонауковою категорією, що характеризує тотожність, ідентичність предметів з урахуванням онтологічних або набутих властивостей. Це взаємозамінність, відсутність у взаємовідносинах переваг одного перед іншим. Заборона дискримінації є способом забезпечення принципу рівності, втіленням його в життя. Принцип рівності й заборона дискримінації нерозривно пов'язані між собою як загальними шляхами захисту, так і тлумаченням їх змісту. При вивченні терміна «дискримінація» неминуче виникає проблема закріплення критеріїв, що допомагають установити, які переваги і привілеї порушують принцип. У той же час останній є вихідною точкою, підґрунтям для тлумачення заборони дискримінації.

За своєю суттю принцип рівності прав і можливостей працівників у сфері праці є багатофункціональним.

По-перше, він передбачає юридичну рівність усіх перед законом незалежно від різноманітних чинників (статі, раси, національності, мови, походження, майнового чи посадового становища, місця проживання, ставлення до релігії, переконань, належності до громадських об'єднань тощо).

По-друге, цей принцип зумовлює рівність матеріальних, процедурних і процесуальних прав. Трудове законодавство містить приписи про необхідність використання цього принципу не лише до трудових, а й до інших пов'язаних із ними відносин. Трудові відносини є видом виробничих відносин, що виникають

у процесі праці, коли працівник вливається в трудовий колектив підприємства, установи, організації для виконання певної трудової функції з підпорядкуванням внутрішньому трудовому розпорядку. Пов'язаними з трудовими виступають відносини у сферах працевлаштування, організації й управління працею, підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації, матеріальної відповідальності працівників і роботодавців, соціального партнерства, встановлення умов праці, розгляду трудових спорів, нагляду й контролю за додержанням законодавства про працю [12, с. 17]. Вимога щодо рівності стосується не тільки матеріальних, а й процедурних (наприклад, при ведінні колективних переговорів) і процесуальних прав (при розгляді індивідуального трудового спору у комісії по трудових спорах, примирній комісії чи в трудовому арбітражі).

По-третє, принцип рівності забезпечує рівний доступ до праці й рівні можливості по реалізації права на неї. За ч. 2 ст. 43 Конституції України держава створює умови для повної реалізації громадянами права на працю, гарантує однакові можливості у виборі професії й роду трудової діяльності, реалізовує програми професійно-технічного навчання, підготовки й перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб.

По-четверте, він не допускає проявів дискримінації у сфері правового регулювання трудових і пов'язаних з ними відносин.

Бібліографічний список

1. Лаврів О. Я. Система принципів трудового права: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05 / О. Я. Лаврів. – К., 2006. – 211 с.
2. Справа за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання): Рішення КС України від 02.11.2004 р., № 15-рп/2004 // Офіц. вісн. України. – 2004. – № 45. – Ст. 2975.
3. Занфірова Т. А. Методологічні засади трудових правовідносин у філософії права: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.12 / Т. А. Занфірова. – Запоріжжя, 2011. – 36 с.
4. Гоббс Т. Левиафан, или Материя, форма и власть государства церковного и гражданского // Гоббс Т. Сочинения: в 2-х т. – М.: Мысль, 1991. – Т. 2. – 731 с.
5. Руссо Ж.-Ж. Об общественном договоре. Трактаты: пер. с фр. – М.: КАНОН-пресс; Кучково поле, 1998. – 416 с.

6. Кант И. Сочинения: в 6-ти т. – М.: Мысль, 1965. – Т. 4. – Ч. 2. – 478 с.
7. Маркс К. Конспект книги Бакунина «Государственность и анархия» // Маркс К., Энгельс Ф. Сочинения. – Т. 18. – С. 579-624.
8. Конституція України. Наук.-практ. коментар / редкол.: В. Я. Тацій (голова), О. В. Петришин, Ю. Г. Барабаш та ін. – [2-ге вид., перероб. і доп.] – Х.: Право, 2011. – 1128 с.
9. Мин М. Адаптированный текст доклада на конференции «Борьба против дискриминации. Новые директивы на 2000 год относительно равенства» [Электронный ресурс] / М. Мин. – Режим доступа: www/mhg.ru/etnodiskr
10. Рабінович П. М. Права людини і громадянина у Конституції України (до інтерпретації вихідних конституційних положень) / П. М. Рабінович. – Х.: Право, 1997. – 64 с.
11. Руднева О. М. Гендерна рівність у праві України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / О. М. Руднева. – Х., 2002. – 178 с.
12. Прилипко С. М. Трудове право України: підруч. / С. М. Прилипко, О. М. Ярошенко – [4-те вид., перероб. і доп.] – Х.: Вид-во ФІНН, 2011. – 800 с.

В научной статье сделан вывод, что принцип равенства прав работников является многофункциональным: предусматривает юридическое равенство всех перед законом независимо от разнообразных факторов; предопределяет равенство материальных, процедурных и процессуальных прав; обеспечивает равный доступ к труду и равные возможности по реализации права на труд; не допускает проявлений дискриминации в сфере труда

A conclusion is done in the scientific article, that principle of equality of rights for workers is multifunction: foresees legal equality all before a law regardless of various factors; predetermines equality of financial, procedural and judicial rights; provides equal access to labour and equal possibilities on realization of right to work; shuts out the displays of discrimination in the field of labour

Стаття надійшла до редколегії 25.10.2012